

УДК 343

T. Kovaleva

INTERNATIONAL LEGAL REGULATION OF THE OPERATION OF THE LAW OF UKRAINE ON CRIMINAL RESPONSIBILITY IN SPACE

Т.І. Ковальова

*викладач кафедри кримінального права,
кримінології, цивільного та господарського права
ВНЗ «Національна академія управління»
м. Київ*

МІЖНАРОДНО-ПРОВОА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ДІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ПРОСТОРІ

Постановка проблеми. Питання, що стосуються міжнародно-правової регламентації дії Закону України про кримінальну відповідальність у просторі, важливі для теорії кримінального права та правозастосовної практики, а тому потребують подальшої розробки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемами, що стосуються міжнародно-правової регламентації дії Закону України про кримінальну відповідальність у просторі займалися такі вчені, як: В.І. Борисов, А.І. Ільїна, Л.В. Іногамова-Хейгай, Є.М. Кислюк, М.Й. Коржанський, Р.Ф. Хаснутдінов, М.Г. Решняк та інші. Проте до цього часу названа проблема не знайшла свого належного дослідження.

Мета статті полягає у з'ясуванні міжнародно-правової регламентації дії Закону України про кримінальну відповідальність у просторі.

Основні результати дослідження. Дослідження проблем формування і застосування норм закону про кримінальну відповідальність у просторі, а також розроблення пропозицій з удосконаленням українського законодавства і правозастосовної діяльності, на наше переконання, неможливе без дослідження міжнародних нормативно-правових актів, що стосуються досліджуваної сфери.

Нам уявляється переконливою думка А.І. Рарога, що взаємодія національного законодавства про кримінальну відповідальність з міжнародним кримінальним правом відбувається, по-перше, шляхом збільшення в КК числа складів злочинів за рахунок, що мають міжнародно-правове походження, а по-друге, шляхом конкретизації норм національного законодавства і приведення їх у відповідності з нормами міжнародного кримінального права [1, с. 3]. У цьому сенсі приділяється найбільшій уваги другому напрямку взаємодії українського і міжнародного права в зазначеній сфері.

У цій статті ми виділимо і проаналізуємо основні положення найбільш важливих міжнародних нормативно-правових актів, що визначають загальні просторові рамки дії норм національного законодавства про кримінальну відповідальність держав — учасників таких документів.

Як зазначалося нами в попередніх публікаціях, дія закону про кримінальну відповідальність у просторі кожної держави обмежується часом і просторовими межами. Зазвичай, просторові межі дії національних кримінально-правових норм мають значення не тільки для українського законодавства, але й зарубіжного та міжнародного кримінального права. Це обґрунтовується тим, що дія національних кримінально-правових норм поширюється як на територію держави Україна, що прийняла ці норми, так і на деякі відносини, які виникли за її межами, тобто в цьому випадку йдеться про екстериторіальну дію таких норм [2, с. 3]. Також на рівні міжнародних нормативно-правових актів виділяється категорія осіб, яка володіє імунітетом від кримінальної та іншої юрисдикції країни їх перебування, регламентуються загальними передумовами міжнародного співробітництва з кримінальних проваджень, у тому числі й з питань екстрадиції, але при цьому застосування таких норм на пряму залежить від їх імплементації в національне законодавство держав, що взаємодіють між собою [3, с. 30].

Слід погодитися з твердженням М.Г. Решняк, що «в юридичній літературі екстериторіальна дія закону, ...характеризується як властивість приватного права, здатного регулювати відносини, що включають іноземний елемент. Це зв'язано з тим, що за межами державної території частіше мають поширення саме норми приватного права, тоді як поширення за державним кордоном публічних норм можна розглядати як виключення із загального правила» [3, с. 10].

Важливо звернути увагу на те, що встановлення меж дії національних кримінально-правових норм може відбуватися не тільки національним, але й міжнародним правом: для національного права характерна тенденція до експансії національного правового порядку і, відповідно, до максимального обмеження інших правових порядків, а для міжнародного права найбільш властивий вплив, спрямований на встановлення обмежень для національних правових порядків [3, с. 10].

Фахівці в галузі міжнародного права заявляють, що ототожнення території держави виключно з сушею, землею було засноване на об'єктивній теорії, зв'язаній з визнанням земельної ділянки об'єктом приватної власності, а території держави — сукупністю таких ділянок, у межах яких держава володіє публічно-речовим правом власності на землю, що має переважаючу силу перед правами приватних земельних власників [4, с. 13]. Проте з часом об'єктивна теорія зжила себе, оскільки держави стали поширювати свою владу на такі види території, як водний і повітряний простір, «матеріальні субстанції яких — вода і атмосферне повітря — за своєю природою плинності, не можуть бути об'єктом права власності» [4, с. 133].

У наш час у міжнародному праві найбільшим визнанням користується просторова теорія, обґрунтована українським юристом В.А. Незабитовським, згідно якої «теорія держави розглядається як сфера її панування, територіаль-

ного верховенства, суверенітету, здійснюваного в межах, утворюваних сукупністю земельних, водних і повітряних ділянок, що включені до списку певної держави як країни в цілому. У цій теорії територія одночасно розуміється як простір для здійснення влади держави, і як особливе матеріальне надбання» [4, с. 133–134]. В цілому ж «в сучасному міжнародному праві територія розглядається як вся земна куля, що включає її сушу і водну поверхню, надра, повітряний простір, а також космічний простір. При цьому в залежності від виду правового режиму територія розділяється на три категорії: 1) державна територія; 2) міжнародна територія загального використання; 3) територія із змішаним режимом» [4, с. 134].

Виходячи з видів правового режиму розглянемо правові положення щодо них, в контексті указаних територій. Так, державна територія має правовий режим, який визначається її приналежністю конкретній державі, яка здійснює відносно неї і в її межах своє територіальне верховенство, суверенітет. Зовнішні межі цієї території визначаються державним кордоном.

У теорії міжнародного морського права Світовий океан має таку юридичну категорію морського простору, як простори, що виступають невід'ємною частиною, території прибережної держави, в межах яких діє їх суверенітет (внутрішні води, територіальне море) [5, с. 66]. Правовий режим у середині названих морських просторів також неоднорідний (наприклад, у внутрішніх морських водах на відміну від територіального моря не діє право мирного проходу). Водна територія держави складається із внутрішніх вод і територіального моря. До внутрішніх вод відносяться води річок, каналів, озер та інших водойм, які знаходяться в межах державних кордонів.

У відповідності з приписами Конвенції ООН з морського права 1982 року водними морськими водами держави визнають морські води, в тому числі води держав—архіпелагів, розміщені в сторону берега від прямих вихідних ліній, використовуваних для відліку ширини територіального моря; води портів; води заток, берега яких належать одній державі, (ширина не повинна перевищувати 24 морських милі); історичні моря і затоки [6]. Згідно з ч. 1 ст. 1 Конвенції про територіальне море та прилеглу зону, зазначається, що «суверенітет держави поширюється за межі його сухопутної території і його внутрішніх вод на морський пояс, що примикає «до його берега і називається територіальним морем» [7]. У ст. 2 цієї Конвенції йдеться про те, що суверенітет прибережної держави поширюється на повітряний простір над територіальним морем, рівно як на поверхню і надра його дна [7].

У статтях 3–13 названої вище Конвенції містяться вихідні положення для визначення меж територіального моря, держави: нормальною вихідною лінією для вимірювання ширини територіального моря визнається лінія найбільшого відливу упродовж берега, вказана на офіційно визнаних прибережною державою морських картах великого масштабу, у місцях, де берегова лінія глибоко порізана і звивиста або де є вздовж берега і в безпосередній близькості нього ланка островів, для проведення вихідної лінії, від якої вимірюється територіальне море, може застосуватися метод вихідних ліній, з'єднуючих відповідні пункти; вихідні лінії можуть проводитися до обсіхаючих при відли-

ві підвищень і від них тільки в тих випадках, якщо на них споруджені маяки або подібні споруди, що знаходяться завжди над рівнем моря; прибережна держава повинна якісно позначати прямі вихідні лінії на морських картах, які повинні бути належно опубліковані; води, розміщені в сторону берега від вихідної лінії територіального моря, складають частину внутрішніх вод держави; там, де згідно встановленню прямої вихідної лінії приводить до включення у внутрішні води районів, які до того розглядалися як частина територіального моря або відкритого моря застосується право мирного проходу, передбаченого статтями 14 і 23 цієї Конвенції; зовнішньою межею територіального моря є лінія, кожна точка якої знаходиться від найближчої точки вихідної лінії на відстані ширини територіального моря; при визначенні меж територіального моря найбільш виступаючі в море постійні портові споруди, які є складовою частиною системи даного порту, розглядаються як частина берега; рейди, якими звичайно користується для завантаження, вивантаження і стоянки суден і які інакше були б розміщені цілком або частково за зовнішньою межею територіального моря, включаються в територіальне море, при цьому прибережна держава зобов'язана ясно позначити межі таких рейдів і вказати ці межі на морських картах, які повинні бути належно опубліковані; під затокою розуміють добре окреслене заглиблення берега, що вдається в сушу у такій, у співвідношенні до ширини входу в нього, море, що містить замкнуті сушею води і утворює дещо більше, ніж просту лінію берега, проте заглиблення не визнається затокою, якщо площа його не рівна і не більша площі півкола, діаметром якого слугує лінія, що пересікає вхід у це заглиблення [7].

Статтями 14–17 розділу III Конвенції про територіальне море та прилеглу зону містяться важливі положення про право мирного проходу суден через територіальне море іншої держави, регламентується право мирного проходу, що стосуються всіх суден інших держав як прибережних, так і не прибережних, зобов'язаних враховувати і дотримуватися наступних положень: під проходом розуміють плавання через територіальне море з метою або перетинати це море, не заходячи у внутрішні води, або пройти у внутрішні води або із внутрішніх вод у відкрите море; прохід включає зупинку і стоянку на морі, але тільки оскільки вони зв'язані зі звичайним плаванням або необхідні внаслідок нездоланної сили або бездіяльності прохід є мирним, коли ним не порушується мир, добрий порядок або безпека прибережної держави, і повинен здійснюватися у відповідності з указаними статтями цієї Конвенції і з дотриманням інших норм міжнародного права; прибережна держава може приймати у своєму територіальному морі міри, необхідні для недопущення проходу, що не є мирним; іноземні судна, здійснюючи право мирного проходу, повинні дотримуватися законів і права, що приймаються прибережною державою у відповідності з цими статтями та іншими нормами міжнародного права [7].

Наведені положення названої Конвенції у повній мірі застосовуються і до державних суден, що експлуатуються у некомерційних цілях, але ці положення не зачіпають імунітету, яким користуються такі судна (ст. 22 Конвенції) [7]. Ст. 23 цієї Конвенції передбачає, що, якщо будь-який військовий корабель не дотримується правил прибережної держави, які стосуються проходу через

територіальне море, ігнорує звернені до нього вимоги про їх дотримання, прибережна держава може заявити вимогу до військового судна покинути територіальне море [7]. Натомість стосовно мирного проходу торгових суден виділений підрозділ «В» розділу III, в ст. 19 якого містяться наступні приписи, що регламентують кримінальну юрисдикцію прибережної держави. Кримінальна юрисдикція прибережної держави не здійснюється на борту іноземного судна, що проходить через територіальне море, для арешту будь-якої особи або провадження розслідування у зв'язку із злочиним, вчиненим на борту судна під час його проходу, за виключенням наступних випадків: 1) якщо наслідки злочину поширюються на прибережну державу; 2) якщо вчинено злочин такого роду, що ним порушується спокій в країні або добрий порядок у територіальному морі; 3) якщо капітан судна або консул країни, під прапором якої плаває це судно, звернеться до місцевих влад з проханням про надання допомоги; 4) якщо це є необхідним для припинення незаконної торгівлі наркотичними засобами [7].

Слід звернути увагу на те, що положеннями названої вище Конвенції не зачіпаються права прибережної держави приймати будь-які заходи, дозволені її законами, для арешту або розслідування на борту іноземного судна, яке проходить через територіальне море після виходу із внутрішніх вод; у випадках, указаних в перших двох приписах, прибережна держава повинна, на прохання капітана, повідомити консульські влади держави прапора до прийняття будь-яких заходів та сприяти встановленню контакту між указаними владами і екіпажем судна (у випадках крайньої негайності це повідомлення може відбуватися в той час, коли приймаються зазначені заходи; вирішуючи питання про те, чи слід взагалі й яким чином провести арешт, місцеві влади враховують належним чином інтереси судноплавства; прибережна держава не може приймати на борту іноземного судна, що проходить через територіальне море, ніяких заходів для арешту будь-якої особи або провадження розслідування з приводу злочину, вчиненого до входу судна в територіальне море, якщо судно, прямуючи з іноземного порту, обмежується проходом через територіальне море, не заходячи у внутрішні води) [7].

Слід погодитися з твердженням, що має місце в існуючих публікаціях стосовно надр, які знаходяться під сухопутною і водною поверхнями будь-якої держави, то ні в міжнародному праві, ні в національному праві не існує ніяких обмежень по їх глибині, а тому в теорії міжнародного права прийнято вважати, що з точки зору своєї глибини, державна територія обмежується рівнем найбільшого освоєння надр, тобто залежить від технічного потенціалу тієї або іншої країни [4, с. 136]. Натомість повітряна територія, інакше кажучи — державний повітряний простір, є замкнутою в межах вертикальних ліній, що проєцируються, від кордонів держави на його сухопутній і водній поверхнях, до кордону з умовним «космічним простором» на висоті 100—110 км над рівнем моря. Ні в міжнародному праві (в договірному порядку), ні в національному законодавстві цей «повітряний кордон» не визначений [4, с. 136].

Важливо звернути увагу на те, що відносно меж дії кримінального закону в просторі велике значення має міжнародно-правове визначення судна. Так,

аналіз нормативних актів у галузі міжнародного публічного морського права дозволяє заявляти, що більшість конвенцій не містять визначення або ж таке не має універсального значення і відповідає цілям і задачам того або іншого міжнародного нормативно-правового акта [5, с. 43]. Зокрема, в ст. 1 Міжнародної конвенції про рятування 1989 р. поняття «судно» визначається як будь-яке судно чи плавучий засіб, а рівно будь-яка споруда, здатна до здійснення плавання, тобто ця Конвенція відносить до обсягу поняття «судно» різні споруди, здатні плавати і потенційно потребувати рятування, зокрема, морські бурові установки [8]. До такого підходу подібна і Конвенція про міжнародний супутниковий зв'язок 1976 р., яка відносить до визначення судна що експлуатується в морському середовищі, судно будь-якого типу, в тому числі і не постійно закріплені платформи [9, с. 308]. У Міжнародній конвенції по забрудненню з суден судно визначається як «...експлуатоване в морському середовищі судно будь-якого типу і включає судна на підводних крилах, судна на повітряній подушці, підводні судна, плавучі засоби, а також стаціонарні і плавучі платформи (віднесення до суден ще й стаціонарних платформ, обумовлене, на наш погляд, цілями і задачами цієї Конвенцією) [10]. У Міжнародних правилах попередження зіткненню суден у морі 1972 р. термін «судно» віднесено до всіх видів плавучих засобів, у тому числі і до видозмінних суден і гідролітаків, що використовуються або придатні до використання в якості засобів пересування на воді (це тлумачення, зв'язане зі спрямованістю Правил на попередження зіткнень суден на морі) [11, с. 437]. У Женевській конвенції про міжнародний режим морських портів 1923 р. використовується поняття «морські судна», в об'єм якого включені всі судна, що належать на праві власності державі або приватним особам або, які управляють ними, за виключенням військових кораблів або суден, що служать для виконання поліцейських і адміністративних функцій, чи риболовецьких суден [12]. Подібні з останнім визначенням містяться і в двохсторонніх угодах України з деякими зарубіжними державами, в яких підкреслюється, що судно повинно бути зареєстровано на території відповідної держави і плавати під її прапором у відповідності з її законодавством (разом з тим у таких угодах робиться обмовка і про те, що їх дія не поширюється на військові кораблі, науково-дослідні судна, морські спортивні і прогулянкові судна) [13].

Слід акцентувати увагу на тому, що відносно військових та інших некомерційних суден слід враховувати положення підрозділу «С» Конвенції ООН з морського права 1982 р., де в ст. 29 зазначається, що для цілей цієї Конвенції поняття «військовий корабель» означає судно, що належить до військових сил будь-якої держави, має зовнішні ознаки, що відрізняють такі судна її національності, та знаходиться під командуванням офіцера, який перебуває на службі уряду даної держави і прізвище якого занесене до відповідного списку військовослужбовців або до еквівалентного йому документа, і має екіпаж, підпорядкований регулярній військовій дисципліні. [6]. У ст. 30 цієї Конвенції повторюється положення ст. 23 Конвенції про територіальне море та прилеглу зону і передбачає, що «у випадках, коли будь-який військовий корабель не дотримується законів і правил прибережної держави, що стосуються проходу

через територіальне море, та ігнорує будь-яку звернену до нього вимогу про їх дотримання, прибережна держава може вимагати від нього негайно покинути територіальне море» [6]. Крім того, в ст. 31 акцентується увага на тому, що держава прапора несе міжнародну відповідальність за будь-яку шкоду або збитки, завдані прибережній державі в результаті недотримання будь-яким військовим кораблем або іншим державним судном, яке експлуатується в некомерційних цілях, законів і правил прибережної держави стосовно проходу через територіальне море, або положень цієї Конвенції, або інших норм міжнародного права [6].

У ст. 2 Конвенції Міжнародної організації праці 2006 року про працю в морському судноплаванні під судном розуміють будь-яке судно, крім суден, які плавають винятково у внутрішніх водах, у межах захищених вод або в безпосередній до них близькості, або в районах дії портових правил [14].

Важливо звернути увагу на узагальнення, яке зробив В. М. Гуцуляк, де наводяться наступні характерні риси поняття «судно»: судном може визнаватися тільки споруда, тобто штучно і цілеспрямовано створений об'єкт; ця споруда є плавучим, тобто має своїм призначенням здійснення плавання, а не тільки фактично плаваючі в даний конкретний момент (не можуть вважатися суднами випадково плаваючі в морі об'єкти, не призначені для плавання; споруди, що знаходяться в морі, які не є плавучими, будучи жорстко закріплені на морському дні, наприклад різні установки, нафтові вишки, штучні острови і т. н.); наявність сукупності юридичних ознак, властивих судну: прапор, демонструючих національність судна; назва і (або) номер, ідентифікуючі судно; дотримання певного порядку, передбаченого для реєстрації судна і видача необхідних судових документів, підтверджуючих державний нагляд за судном; наявності екіпажу, уповноваженого належним чином і такою, що відповідає міжнародним і національним вимогам, які відносяться до стану здоров'я і кваліфікації [5, с. 46–47]. Стосовно державного прапора, то за статтями 91, 92 та 110 Конвенції ООН з морського права судно має право плавати під прапором тільки однієї держави, інакше воно прирівнюється до судна, яке не має національності, що дає право будь-якому військовому кораблю, який зустрів таке судно у відкритому морі оглянути останнє [6].

Слід погодитися з М. Г. Решняк, що «міжнародно-правові акти вимагають наявності реального зв'язку між державою і судном, що плаває під його прапором, тобто є реєстрація судна в тій або іншій країні повинна мати не тільки формальний характер, але й фактично базуватися на тому, що відповідна держава реально здійснює свою юрисдикцію і контроль над цим судном. Останнє підтверджується тим, що держава, її фізичні та юридичні особи беруть участь у власності на судно; державою встановлюються певні вимоги, яким повинно відповідати реєстроване судно і його екіпаж...; здійснюватися державне управління суднами; забезпечується підзвітність та ідентифікація суден; дотримання умов реєстра суден» [3, с. 26].

Стосовно злочинів, учинених на повітряних суднах, необхідно враховувати наступні положення Конвенції про правопорушення та деякі інші дії, вчинені на борту повітряного судна. Ця Конвенція застосовується у відношен-

ні: а) кримінальних правопорушень; б) дій, які є або не є правопорушеннями, які можуть поставити під загрозу або загрожують безпеці повітряного судна або осіб, які перебувають на його борту або майна, або які загрожують підтриманню порядку і дисципліни на борту; ця Конвенція застосовується щодо вчинених правопорушень або здійснених дій особою, яка перебуває на борту будь-якого повітряного судна, занесеного в реєстр Договірної Держави, під час знаходження такого повітряного судна в польоті, або на поверхні води у відкритому морі, або на будь-якій іншій поверхні поза межами території будь-якої держави (за виключенням передбачених главою III даної Конвенції, що регламентує повноваження командира повітряного судна); ця Конвенція не застосовується до повітряних суден, що використовуються на військовій, митній або поліцейській службі; держава реєстрації повітряного судна повноважна здійснювати юрисдикцію у відношенні злочинів і дій, вчинених на борту; кожна держава (що Домовляється) приймає такі заходи, які можуть бути необхідними для встановлення своєї юрисдикції в якості держави реєстрації у відношенні злочинів, вчинених на борту повітряних суден, зареєстрованих у такій державі; ця Конвенція не виключає здійснення кримінальної юрисдикції у відповідності з національним законодавством; держава, яка не є державою реєстрації не може чинити перепон повітряному судну, що знаходиться в польоті, з метою здійснення своєї кримінальної юрисдикції у відношенні злочину, вчиненого на борту, за виключенням наступних випадків: а) злочин має наслідки на території такої держави; б) злочин вчинено громадянином або у відношенні громадянина такої держави чи особою, яка постійно проживає в тій державі, або у відношенні такої особи; в) злочини спрямовані проти безпеки такої держави; г) злочин, що стосується порушення діючих у такій державі будь-яких правил або регламентів, що відносяться до польоту або маневрування повітряних суден; д) здійснення юрисдикції необхідне для забезпечення виконання будь-якого зобов'язання такої держави по багатосторонній угоді [15, с. 218]. У цій же Конвенції містяться норми, що регламентують повноваження командира повітряного судна, у тому числі і стосовно виключень із загальних правил цієї Конвенції: якщо командир повітряного судна має достатні підстави вважати, що особа вчинила або готується вчинити на борту повітряного судна правопорушення або дію, він може застосовувати до такої особи розумні заходи, включаючи запобіжні заходи, необхідні для: 1) забезпечення безпеки повітряного судна або осіб, що на ньому знаходяться, або майна; 2) підтримання належного порядку і дисципліни на борту; 3) отримання можливості передати таку особу компетентній владі або висадити її у відповідності до положень глави III Токійської конвенції; 4) командир повітряного судна може, наскільки це необхідно, з метою забезпечення безпеки повітряного судна чи осіб, що знаходяться в ньому або майна, або підтримання належного порядку і дисципліни на борту, висадити на території будь-якої держави, в якій повітряне судно здійснить посадку, будь-яку особу, щодо якої у нього є достатні підстави думати, що вона вчинила або готується вчинити на борту повітряного судна дію; 5) повідомляє повноважені органи держави, в якій він висаджує будь-яку особу про факт і причину такої висадки; б) може

передати компетентній владі будь-якої Договірної Держави, на території якої приземляється повітряне судно, будь-яку особу, щодо якої у нього є достатні підстави вважати, що вона вчинила на борту повітряного судна дію, яка, на його думку, є серйозним правопорушенням згідно з кримінальним правом реєстрації повітряного судна; 7) надає повноваженим органам, докази і відомості, якими він у відповідності з законодавством держави реєстрації повітряного судна володіє на законних підставах; 8) положення глави III цієї Конвенції не застосовуються у відношенні правопорушень і дій, вчинених або підготовлених до вчинення особою на борту повітряного судна, що знаходиться в польоті, в повітряному просторі держави реєстрації чи над відкритим морем або в будь-якому районі за межами будь-якої держави [15].

Стосовно території зі змішаним режимом, то це така територія, яка характеризується тим, що в основному вона знаходиться за межами державної території, в акваторії Світового океану, і тим, що в її межах поряд з нормами міжнародного права діють внутрішньодержавні норми прибережного права, а число таких територій обмежено трьома різновидностями: 1) прилегла зона; 2) континентальний шельф; 3) виключна економічна зона (це простір, не включений в територію прибережної держави, але який підпорядковується її юрисдикції) [3, с. 12]. Як ми вже зазначали, що правовий режим у виключній економічній зоні і на континентальному шельфі прибережна держава здійснює суверенні права, а в прилеглій зоні — певні види контролю [5, с. 66–67].

Звертаємо увагу на те, що ст. 24 Конвенції про територіальне море та прилеглу зону вказує, що в зоні відкритого моря, прилеглій до територіального моря, прибережна держава може здійснювати контроль, необхідний: для недопущення порушень митних, фіскальних, імміграційних або санітарних правил у межах її території або територіального моря; для покарання за порушення зазначених вище правил, вчинене в межах її території або територіального моря [7]. Якщо береги двох держав розміщуються один проти іншого або примикають одне до одного, ні та, ні інша держава не має права, якщо не досягнута згода про інше, поширювати свою прилеглу зону за середню лінію, кожна точка якої повинна рівно знаходитися від найближчих точок вихідних ліній, від яких відміряється ширина територіальних морів цих двох держав [7; 3, с. 16].

Відповідно до Конвенції з морського права 1982 року континентальний шельф визначається як морське дно і надра підводних районів, що простягаються за межі територіального моря прибережної держави для зовнішнього кордону підводної окраїни материка або на відстані 200 морських миль від вихідних ліній, від яких відраховується ширина територіального моря [6]. У тому випадку, коли континентальний шельф простягається далі 200 морських миль (наприклад, як у берегів Аргентини), то прибережна держава вправі встановити таку зовнішню межу континентального шельфу, яка не повинна виходити за межі 350 морських миль від вихідних ліній для відліку ширини територіального моря, або не далі 100 морських миль від 2500 метрів [4, с. 610].

Важливо акцентувати увагу на тому, що виключна економічна зона є порівняно новим інститутом міжнародного права і правовий режим якої вста-

новлюється положенням Конвенції ООН з морського права 1982 року. Під виключною економічною зоною розуміють райони, що знаходяться за межами територіального моря і прилягає до нього [5, с. 78–79]. При цьому ширина виключної економічної зони не може перевищувати 200 морських миль, що відраховується від тих же вихідних ліній, від яких проводиться відлік ширини територіального моря [6]. Прибережній державі у відношенні виключної економічної зони належать певні права, які визначаються в Конвенції ООН з морського права 1882 р. : 1) це суверенні права прибережної держави, зв'язані з цілями розвідки, розробки і збереження живих і неживих ресурсів, що знаходяться на дні в його надрах, а також у покриваючих водах; 2) це суверенні права прибережної держави, що здійснюються у відношенні інших видів діяльності, спрямованих на економічну розвідку і розробку в даній зоні, зокрема, на виробництво енергії за рахунок використання води, вітру і течій; 3) з позиції юрисдикції прибережній державі належить право у відношенні створення і використання штучних островів, установок, споруд, морських наукових досліджень, а також захист і збереження морського середовища; 4) прибережна держава надає згоду або дозвіл іншим державам зводити штучні острови, установки, споруди, здійснювати яку-небудь діяльність, зв'язати з живими ресурсами, проводити морські наукові дослідження [6]. Згідно з цією Конвенцією у виключній економічній зоні інші держави користуються свободами польотів, судноплавства, прокладки підводних кабелів і трубопроводів.

У відношенні міжнародної території загального користування, то слід зазначити, що така територія включає в себе відкрите море, повітряний простір над ним, міжнародний район морського дна, Антарктику, космічний простір, в тому числі Місяць та інші небесні тіла (для всіх складових цієї території загальними є те, що вони не підлягають національному привласненню, і відкриті для дослідження і використання для всіх держав з урахуванням їх рівності і міжнародного права) [3, с. 11–12]. У території міжнародного морського права виділяють простори, не підлеглі суверенітету і юрисдикції будь-якій державі (відкрите море) [5, с. 66].

Відносно поняття «відкрите море» необхідно враховувати положення Конвенції ООН з морського права 1982 року, що відносить до нього всі частини моря, які не входять у виключну економічну зону, в територіальне море чи внутрішні води тієї або іншої держави, а також в архіпелажні води держав—архіпелагів (важливо мати на увазі, що «відкрите море знаходиться в загальному і рівному користуванні всіх держав») [4, с. 611].

Ми підтримуємо обґрунтовану позицію, яка є в юридичній літературі, що «з огляду правового режиму відкрите море відрізняється саме відкритістю для всіх держав, причому не тільки прибережних, але й тих, що не мають виходу до моря. Це положення утворює принцип свободи відкритого моря, який має загальний характер і включає наступні елементи: свободу судноплавства, свободу польотів, свободу створення штучних островів і т. ін.» [3, с. 21]. Разом з тим ці свободи не носять абсолютний характер, оскільки при їх здійсненні не повинні порушувати інтереси інших держав (не випадково саме відкрите море є місцем вчинення такого злочину, як піратство, караність за кримінальним

законодавством усіх морських держав, які беруть участь у конвенціях, що розглядаються) [16, с. 134–139].

Ми сприймаємо позицію М. Г. Решняк, що «виходячи із принципу свободи відкритого моря, а також принципу не підпорядкування будь-якої частини відкритого моря національному суверенітету, ніяка держава не може втручатися в справи інших країн у відкритому морі, зокрема, заборонено будь-яке втручання в справи іноземних суден у відкритому морі. Кожне судно, що знаходиться у відкритому морі, підпорядковується юрисдикції держави його прапора» [3, с. 21].

Згідно положень Конвенції ООН з морського права 1982 року існують наступні винятки із виключної юрисдикції держави прапора, які реалізуються на основі норм міжнародного права: 1) військові кораблі, а рівно спеціально уповноважені державні судна володіють правом на огляд судна при наявності підозр про те, що дане судно здійснює піратство, работоргівлю або несанкціоноване віщання; 2) військові кораблі, а рівно спеціально уповноважені державні судна володіють правом на огляд судна, коли воно не має національності, відмовляється підняти прапор, в дійсності маючи ту ж національність, що й існуючий військовий корабель, чи має іноземний прапор, що відноситься до нього; 3) у випадку, якщо підозри виявляються необґрунтованими, судну повинні бути відшкодовані завдані збитки або шкода; 4) стосовно до військових кораблів і державних суден у відкритому морі існує безумовний імунітет від втручання іноземних держав [6].

Важливо акцентувати увагу на тому, що «істотним є вилучення із виключної юрисдикції держави прапора у виді переслідування по гарячим слідам: 1) цим правом у відкритому морі володіє прибережна держава відносно переслідування іноземних торгових суден за порушення законів і правил цієї держави; 2) це переслідування повинно бути почате безпосередньо після порушення законів і правил прибережної держави в межах його території, в тому числі і в його прилеглий зоні; 3) право на переслідування по гарячим слідам здійснюється тільки військовими кораблями або військовими літальними апаратами, а також кораблями і літальними апаратами урядової служби і може бути реалізовано при умові, що іноземне судно чи хоча б одна із його шлюпок на момент початку переслідування знаходиться в межах внутрішніх вод, територіального моря, архіпелажних вод або прилеглий зоні прибережної держави. За межами територіального моря чи прилеглої зони це переслідування може бути продовжено при умові його безперервності і застосовується, коли переслідуване судно входить у територіальне море своєї або третьої держави» [6].

До осіб, що володіють імунітетом у відповідності з нормами міжнародного права — Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй [17], Конвенція про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН [18], Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. [19], Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р. [20], Генеральна угода про привілеї і імунітети Ради Європи 1949 р. [21], Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні 1993 р. [22]: повний дипломатичний імунітет мають глави дипломатичного представництва

(посол, посланник, повірений у справах), члени дипломатичного представництва з дипломатичним рангом (радники, торгові представники, військові, військово-повітряні, військово-морські аташе, їх заступники і помічники аташе з інших питань, перші, другі і треті секретарі, заступники торгових представників, секретарі-архівісти), а також члени їх сімей, якщо вони не громадяни України і які проживають спільно з ними; обмежений дипломатичний імунітет мають консульські посадові особи і консульські службовці, члени адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу дипломатичних представників, а також представники і посадові особи міжнародних організацій, члени парламентських та урядових делегацій (ці особи не підлягають юрисдикції лише щодо злочинних діянь, вчинених ними під час виконання своїх службових обов'язків) [23, с. 32]. Згідно із зазначеним вище Положенням глави дипломатичних представництв, члени дипломатичного персоналу, члени адміністративно-технічного персоналу, члени їх сімей, які проживають разом з ними або постійно не проживають в Україні, не можуть бути заарештовані або затримані, користуються імунітетом від кримінальної юрисдикції України, а також члени обслуговуючого персоналу, які не є громадянами України або не проживають постійно в Україні, також користуються імунітетом від кримінальної юрисдикції України щодо дій, вчинених при виконанні службових обов'язків [24, с. 32–33]. Крім того, консульські посадові особи користуються особистою недоторканістю і не можуть бути затримані або арештовані інакше, як у разі переслідування за вчинення тяжкого злочину або виконання вироку суду, що набрав законної сили, тобто мають імунітет від кримінальної юрисдикції щодо діяльності, яку вони здійснюють у межах службових обов'язків [24, с. 33].

Аналіз нормативно-правових актів дає підстави стверджувати, що право недоторканності поширюється не тільки на вказану категорію осіб, але й на службові приміщення посольств, місій, представництв, їх житло, транспортні засоби. Крім того дипломатична недоторканність поширюється також на торгових представників, їх заступників, глав і членів іноземних урядових і парламентських делегацій, а також членів їх сімей, які їх супроводжують і не є громадянами України. Співробітники представництв міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, ОБСЄ, Міжнародного Червоного Хреста та ін.) із числа іноземних громадян користуються правом дипломатичного імунітету на підставі міжнародних договорів учасниками яких є Україна, а на дипломатичних кур'єрів поширюється лише право особистої недоторканності при виконанні ними службових обов'язків.

Відповідно до ст. 6 Європейської конвенції про боротьбу з тероризмом 1977 р. кожна з Договірних Держав повинна вживати таких заходів, які можуть бути необхідними для встановлення її юрисдикції щодо злочинів, терористичного характеру, в тому випадку, коли підозрювана особа перебуває на її території, і вона не видає цю особу після отримання запиту про видачу від Договірної Держави, юрисдикція якої ґрунтується на нормі юрисдикції, яка існує також в законі Держави, яку запитують [3, с. 32]. Крім того, необхідно зазначити, що певною мірою дана проблема також вирішується на законодавчому рівні і в деяких зарубіжних джерелах [25; 26; 27; 28; 29].

Висновки. Наведені у цій статті норми міжнародного права стосуються: 1) вирішення переважно процедурних питань дії закону про кримінальну відповідальність у просторі і можуть застосовуватися безпосередньо при здійсненні міжнародного співробітництва України та інших держав у сфері протидії злочинності; 2) регламентація ознак складів злочинів у національному законодавстві про кримінальну відповідальність на основі норм міжнародного права вимагає імплементації положень останніх у національне законодавство чи включення в нього посилань на міжнародні документи; 3) міжнародно-правові норми, що передбачають ознаки злочинів, повинні включатися в національне кримінальне законодавство; 4) положення міжнародних нормативно-правових актів утворює основу для формування, уніфікації і розвитку кримінального законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Рарог А.И.* Принцип системности права и развитие уголовного законодательства // Уголовное право : стратегия развития в XXI веке : Сб. материалов III Международной научно-практической конференции. М., 2006. С. 6.
2. *Хаснутдинов Р.Р.* Территориальное и экстерриториальное действие уголовного закона : Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук за специальностью 12.00.08. — уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право / Ренат Рафилевич Хаснутдинов — Казань : Государственное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Казанский государственный университет им. В.И. Ульянова — Ленина», 2007. — 183 с.
3. *Решняк М.Г.* Современные проблемы действия уголовного закона в иностранстве : монография. — М. : Юрлитинформ, 2013. — 160 с.
4. *Международное право: учебник / Отв. ред. Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова — 2-е изд. перераб. и доп., — М. : Международные отношения, Юрайт-Издат. — 2007. — 816 с.*
5. *Гуцуляк В.Н.* Международное морское право (публичное и частное право) : учеб. пособие / В.Н. Гуцуляк. — Ростов-на-Дону ; Феникс — 2006. — 410 с.
6. Конвенція ООН з морського права : Конвенція ратифікована Законом України № 728-XIV від 03.06.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 31. — Ст. 254.
7. Конвенція про територіальне море та прилеглу зону від 29.04.1958 // Відомості Верховної Ради СРСР. 1964. — № 43. — Ст. 467.
8. Міжнародна конвенція про рятування 1989 року Приєднання від 22.03.2017 / Набрання чинності, відбудеться 15.06.2018 [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896_045
9. Конвенция о Международной организации морской спутниковой связи (ИНМАРСАТ) від 03.09.1976. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_017/card2#Card
10. Міжнародна конвенція по запобіганню забрудненню з суден 1973 року. / Дата приєднання України : 21.09.1993. / Дата набуття чинності для України : 25.01.1994. // Офіційний вісник України від 17.06.2005 — 2005 р., № 22, Ст. 1251.
11. Конвенция о Международных правилах предупреждения столкновений судов в море (МППСС-72) (с изменениями на 29 ноября 2001 года). Вступила в силу 15.07.1977 г. // Сборник действующих договоров, соглашений и конвенций, заключенных СССР с иностранными государствами. Вып. XXXIII г. — М., 1979. — С. 435—461.

12. Конвенция и Статут о международном режиме морских портов (заключена в г. Женева 9 декабря 1923 г.) // Документ опубликован не был // [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://docs.cntd.ru/document/901732341>

13. Кодекс торговельного мореплавання України. // Відомості Верховної Ради України (ВВР) від 21.11.1995, — 1995, — № 47 — Ст. 349.

14. Конвенція Міжнародної організації праці 2006 року про працю в морському судноплаванні. (Женева, 23 лютого 2006 року). [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_519

15. Конвенція про правопорушення та деякі інші дії, вчинені на борту повітряного судна (Токіо, 14 вересня 1963 р.) Приєднання від 21.12.1987. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_244

16. *Галлиев Р.С., Чугунов А.А.* Коллизионные вопросы соотношения положений Конвенции ООН по морскому праву 1982 года (в части, касающейся борьбы с морским пиратством) и статьи 227 РФ // Современное право. — 2013. — № 3. — С. 134—139.

17. Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй (Нью-Йорк, 13 лютого 1946 р.) Набрання чинності від 20.11.1953 // [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_150

18. Конвенция о привилегиях и иммунитетах специализированных учреждений ООН 1947 г. // «Действующее международное право» в 3 томах, Т 1, — М. : МНИМП, — 1996. — 615—619. / [Електронний ресурс]. Режим доступа : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_170

19. Венская конвенция о дипломатических сношениях 18 апреля 1961 г. // [Електронний ресурс]. Режим доступа : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_048

20. Венская Конвенция о консульских сношениях від 24.04.1963 // [Електронний ресурс]. Режим доступа : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_047/page2

21. Генеральное соглашение о привилегиях и иммунитетах Совета Европы ETS. № 002 (Париж, 2 сентября 1949 г.) // Собрание законодательства Российской Федерации 1997. — № 12. — Ст. 1391.

22. Про Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні. Прийняття від 10.06.1993 р. — № 198/93. [Електронний ресурс]. Режим доступа : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/198/93>

23. *Хавронюк М.І.* Закон про кримінальну відповідальність / М.І. Хавронюк / Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України ; за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. — 9-е вид., перероб. та доп. — К : Юридична думка, — 2012. — С. 17—52.

24. *Киселюк Е.М.* Закон про кримінальну відповідальність / Е.М. Киселюк / Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко [та ін.] ; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. — Київ : Юрінком Інтер, 2016. — С. 21—42.

25. Droit commercial maritime de France. Code de commerce Version consolidée au 3 janvier 2018

26. Loi n° 2009—526 du 12 mai 2009 de simplification et de clarification du droit et d'allègement des procédures, Journal officiel n° 0110 du 13 mai 2009, p. 7920, texte n° 1.

27. Ordonnance n° 2010—1307 du 28 octobre 2010 relative à la partie législative du Code des transports, Journal officiel n°0255 du 3 novembre 2010, p. 19645, texte n° 2.

28. Australian Capital Territory, Criminal Code 2002, Effective: 2 June 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://www.legislation.act.gov.au/a/2002-51/current/pdf/2002-51.pdf>. — Заголовок з екрану.

29. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Strafgesetzbuch der Republik Österreich, Fassung vom 25.09.2015 [Електронний ресурс]. — Режим досту-

ny : <http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002296>. — Заголовок з екрану.

REFERENCES

1. *Rarog A.I.* Princip sistemnosti prava i razvitie ugovornogo zakonodatel'stva // Uголовное право : strategija razvitiya v XXI veke : Sb. materialov III Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii. M., 2006. S. 6.
2. *Hasnutdinov R.R.* Territorial'noe i jeksterritorial'noe dejstvie ugovornogo zakona : Dissertacija na soiskanie uchenoj stepeni kandidata juridicheskikh nauk za special'nost'ju 12.00.08. — ugovornoe pravo i kriminologija; ugovorno-ispolnitel'noe pravo / Renat Rafil'e- vich Hasnutdinov — Kazan' : Gosudarstvennoe obrazovatel'noe uchrezhdenie vysshego professional'nogo obrazovaniya "Kazanskij gosudarstvennyj universitet im. V.I. Ul'janova — Lenina", 2007. — 183 s.
3. *Reshnyak M.G.* Sovremennye problemy dejstvija ugovornogo zakona v prostranstve : monografija. — M. : Jurlitinform, 2013. — 160 s.
4. Mezhdunarodnoe pravo : uchebnik / Otv. red. Ju.M. Kolosov, Je.S. Krivchikova — 2-e izd. pererab. i dop., — M. : Mezhdunarodnye otnoshenija, Jurajt-Ijedat. — 2007. — 816 s.
5. *Guculjak V.N.* Mezhdunarodnoe morskoe pravo (publichnoe i chastnoe pravo) : ucheb. posobie / V.N. Guculjak. — Rostov-na-Donu ; Feniks — 2006. — 410 s.
6. Konventsiiia OON z morskoho prava : Konventsiiia ratyfikovana Zakonom Ukrainy № 728-XIV vid 03.06.1999 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. — 1999. — № 31. — St. 254.
7. Konventsiiia pro terytorialne more ta pryehlu zonu vid 29.04.1958 // Vidomosti Verkhovnoi Rady SRSR. 1964. — № 43. — St. 467.
8. Mizhnarodna konventsiiia pro riatuvannia 1989 roku Pryiednannia vid 22.03.2017 / Nabrannia chynnosti, vidbudetsia 15.06.2018 [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896_045
9. Konvencija o Mezhdunarodnoj organizacii morskoy sputnikovoj svjazi (INMARSAT) vid 03.09.1976. [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_017/card2#Card
10. Mizhnarodna konventsiiia po zapobihanniu zabrudnenniu z suden 1973 roku. / Data pryiednannia Ukrainy : 21.09.1993. / Data nabuttia chynnosti dlia Ukrainy : 25.01.1994. // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy vid 17.06.2005 — 2005 r., № 22, St. 1251.
11. Konvencija o Mezhdunarodnyh pravilah preduprezhdenija stolknovenij sudov v more (MPPSS-72) (s izmenenijami na 29 nojabrja 2001 goda). Vstupila v silu 15.07.1977 g. // Sbornik dejstvujushhij dogovorov, soglashenij i konvencij, zakljuchennyh SSSR s inostrannymi gosudarstvami. Vyp. XXXIII g. — M., 1979. — S. 435—461.
12. Konvencija i Statut o mezhdunarodnom rezhime morskikh portov (zakljuchena v g. Zheneva 9 dekabrja 1923 g.) // Dokument opublikovan ne byl // [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : <http://docs.cntd.ru/document/901732341>
13. Kodeks torhovelnogo moreplavstva Ukrainy. // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR) vid 21.11.1995, — 1995, — № 47 — St. 349.
14. Konventsiiia Mizhnarodnoi orhanizatsii pratsiu 2006 roku pro pratsiu v morskomu sudnoplavstvi. (Zheneva, 23 liutoho 2006 roku). [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_519
15. Konventsiiia pro pravoporushennia ta deiaki inshi dii, vchyneni na bortu povitrianoho sudna (Tokio, 14 veresnia 1963 r.) Pryiednannia vid 21.12.1987. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_244

16. Galliev R.S., Chugunov A.A. Kollizionnye voprosy sootnosheniya polozhenij Konvencii OON po morskomu pravu 1982 goda (v chasti, kasajushhejsja bor'by s morskim piratstvom) i stat'i 227 RF // *Sovremennoe pravo*. — 2013. — № 3. — S. 134–139.

17. Konventsia pro pryvilei ta imunitety Obiednanykh Natsii (Niu-York, 13 liutoho 1946 r.) Nabrannia chynnosti vid 20.11.1953 // [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_150

18. Konvencija o privilegijah i immunitetah specializirovannyh uchrezhdenij OON 1947 g. // «Dejstvujushhee mezhdunarodnoe pravo» v 3 tomah, T 1, — M. : MNIMP, — 1996. — 615–619. / [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_170

19. Venskaja konvencija o diplomateskih snoshenijah 18 aprelja 1961 g. // [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_048

20. Venskaia Konventsia o konsul'skykh snoshenijakh vid 24.04.1963 // [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_047/page2

21. General'noe soglasenie o privilegijah i immunitetah Soveta Evropy ETS. № 002 (Parizh, 2 sentjabrja 1949 g.) // *Sobranie zakonodatel'stva Rossijskoj Federacii* 1997. — № 12. — St. 1391.

22. Pro Polozhennia pro dyplomatychni predstavnytstva ta konsul'ski ustanovy inozemnykh derzhav v Ukraini. Pryiniattia vid 10.06.1993 r. — № 198/93. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/198/93>

23. *Khavroniuk M.I.* Zakon pro kryminalnu vidpovidalnist / M.I. Khavroniuk / Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy ; za red.. M.I. Melnyka, M.I. Khavroniuka. — 9-e vyd., pererob. ta dop. — K : Yurydychna dumka, — 2012. — S. 17–52.

24. *Kyseliuk E.M.* Zakon pro kryminalnu vidpovidalnist / E.M. Kyseliuk / Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy / D.S. Azarov, V.K. Hryshchuk, A.V. Savchenko [ta in.] ; za zah. red. O.M. Dzhuzhi, A.V. Savchenka, V.V. Chernieia. — Kyiv : Yurinkom Inter, 2016. — S. 21–42.

25. Droit commercial maritime de France. Code de commerce Version consolidée au 3 janvier 2018

26. Loi n° 2009–526 du 12 mai 2009 de simplification et de clarification du droit et d'allègement des procédures, Journal officiel n° 0110 du 13 mai 2009, p. 7920, texte n° 1.

27. Ordonnance n° 2010–1307 du 28 octobre 2010 relative à la partie législative du Code des transports, Journal officiel n°0255 du 3 novembre 2010, p. 19645, texte n° 2.

28. Australian Capital Territory, Criminal Code 2002, Effective: 2 June 2015 [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://www.legislation.act.gov.au/a/2002-51/current/pdf/2002-51.pdf>. — Zaholovok z ekranu.

29. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Strafgesetzbuch der Republik Österreich, Fassung vom 25.09.2015 [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002296>. — Zaholovok z ekranu.

Ковальова Т.І. Міжнародно-правова регламентація дії закону України про кримінальну відповідальність у просторі

У статті досліджуються проблеми формування і застосування норм закону про кримінальну відповідальність у просторі, а також розроблення пропозицій з удосконалення українського законодавства в означеній сфері, яке неможливе без з'ясування норм міжнародного права. Автор досліджує три категорії правового режиму території: державну територію; міжнародну територію загального користування;

територію зі змішаним режимом, що дає можливість з'ясувати кримінальну юрисдикцію в межах цих територій.

Ключові слова: правовий режим територій, внутрішні води, територіальне море, відкрите море, прилегла зона, континентальний шельф, виключна економічна зона.

Ковалева Т.И. Международно-правовая регламентация действия закона Украины об уголовной ответственности в пространстве

В статье исследуются проблемы формирования и применения норм уголовного закона в пространстве, а также разработка предложений по совершенствованию украинского законодательства в указанной сфере, которое невозможно без выяснения норм международного права. Автор исследует три категории правового режима территорий: государственную территорию; международную территорию общего пользования; территорию со смешанным режимом, что дает возможность выяснить уголовную юрисдикцию в пределах этих территорий.

Ключевые слова: правовой режим территорий, внутренние воды, территориальное море, открытое море, прилегающая зона, континентальный шельф, исключительная экономическая зона.

Kovaleva T. International Legal Regulation of the Operation of the Law of Ukraine on Criminal Responsibility in space

The article explores the problems of the formation and application of the norms of criminal law in space, as well as the development of proposals for the improvement of Ukrainian legislation in this sphere, which is impossible without clarifying the norms of international law. The author examines three categories of the legal regime of the territories: state territory; international common area; territory with a mixed regime, which makes it possible to clarify the criminal jurisdiction within these territories.

Keywords: Legal Regime of Territories; Internal Waters; Territorial Sea; Open Sea; Adjacent Zone; Continental Shelf; Exclusive Economic Zone

Стаття надійшла до редакції: 02.12. 2017.